

Összefoglaló Palánkai Tibor „Nations and International Integration Processes” című 2019. március 7-én elhangzott előadásáról

Az előadás mottója „rossz felé pereg a világ” (Tomba Andrea) – az előadó arra tesz kísérletet, hogy megértse ez a jelenséget.

Elméleti keretek: a nemzeti és a nemzetközi integráció problémája komplex. Palánkai Tibor könyvet ír a jelenségről, ennek a könyvnek egyes részeit mutatja be. Az alapkövetkeztetések már az 1970-es években megszülettek, az integrációt makro és mikro szinten és ezek egymásra hatásában is vizsgálnunk kell. Sokféle organizmus egymásra hatásaként értelmezhető az Európai Unió, ezek egyik alapvető komponense a nemzet.

A mainstream elméletek sokat vizsgálják az intézményeket, a politikaterületeket, de kevés szó esik a reálintegrációról. Például a Brexit kapcsán keveset hallhatunk a valódi kötődésekről.

Az integráció történelmi folyamat, nem az elmúlt 50 évben kezdődött. Célorientált, előnyei, hátrányai vannak. A többség az előnyöket kell élvezze. A regionális államközi integráció új jelenség, az 1970-es években az első, az 1990-es években a második generációja jött létre.

Komplexitás – makro és mikrointegráció

A mikor szint a közvetlen csere szintje, a makro a közvetett cseréé, ahol a piac és a pénz közvetít. Létezik egy mezzo szint is, ez a transznacionális vállalatok és a globális városhálózat szintje. Itt zajlik a valós integráció, a városok corporate management szintje az integráció legkoherensebb szintje. 36 megacity van a világon (London, Párizs, Moszkva), globális városból sokkal több (ide tartozik Budapest is).

A globális integráció és a globalizáció folyamatát el kell különíteni. A globalizáció 11.000 éves folyamat (David Held szerint) most lett globális dimenziója. Ez már egy új szakasz.

A nemzeti integráció

A nemzeti integrációs alapok a modernitásban gyökeredznek (ipari forradalom, polgári társadalom, kapitalizmus). A kutatás elnagyoltan vázolja fel, nem ez a hangsúlyos. Amit kiemel: a kelet-közép-európai utak sajátos, megkésett fejlődést járt be. A térség három, gyökeresen különböző régióra oszlik: Kelet-Európára, Közép-Európára és Dél-Európára. Az állami kereteket meghatározzák a birodalmi gyökerek, gyenge a demokratikus polgári nemzet, a politikai vonulat a függetlenséghez kötődik. A politikai nemzet hagyománya gyenge, míg az etnikai nemzet hagyománya erős. Fél-gyarmati múlt határozza meg a régiót.

Eltérő nemzeti integrációs teljesítmények vannak. A nemzeti integráció sikerességét mérhetjük a Fragility Index-szel is, ami orientációt ad, a sikerességről. A 167 vizsgált nemzetből 57 stabil van, 20%-a erősen dezintegrálódott.

Integráció elméletek és nemzet

Három nagy integrációs elmélet vizsgálja az európai integrációt: a föderalizmus, funkcionalizmus és a kormányköziség. Nem kell túldimenzionálni a konfliktust az állam és Európa között, természetes

folyamat. A háború oka nem a nemzet. A több szintű kormányzás létező és hatékony jelenség az integrációban.

A nemzetek több választ adhatnak az integrációra: konstruktív, destruktív, obstruktív és negligens. Az 1990-es évektől új vágányon az európai integráció, ez az újdonság hat pontban összefoglalható. Két éves projektben vizsgálta az előadó, hogy miben áll ez az újdonság. Az EU 27 tagállama közül 20 magasan integrált. Sehol máshol nincs ilyen fokú arány.

Az integráció új vágányra került a reintegrálódó nemzetekkel. A belső meghatározottság kihat a külső integrációra, új szintre ér az integráció: felértékelődik a nemzet. Külső kapcsolataiban kapcsolatainak intenzitása visszahat a belső integráltságra. A belső integráltság reintegrációs folyamatokat indít el.

Fő tétel: új integrációs modellre van szükség.

Az alkalmazkodási kihívások sikeres kezeléséhez három prioritást határoznak meg: a versenyképességet, a konvergenciát és új ökoszociális modellre lenne szükség. A versenyképességnél a kisvállalati szektor integráltságára lehet helyezni a hangsúlyt, Magyarországon a konvergencia inkább rekonvergencia. Az Európai Uniónak új szociális modellre lenne szüksége, ami legyen ökoszociális modell.

Az új tagok szerepe is felértékelődik. Az ultranacionalizmus éledése éppen ezt fenyegeti. Az együttműködéshez nyitott nemzetekre van szükség, az együttműködés felértékeli a nemzetek jelentőségét.

Az integráció jövője

Az EU-nak nincs programja, jelen pillanatban nincs karizmatikus vezetője. Az integrációt posztnacionális backlash fenyegeti.

Balogh András észrevételei: Balogh András kiemelte, hogy Palánkai Tibor remek dolgozata új szemléletmódot képvisel. Üdvözölte, hogy a nemzet kérdése a figyelem középpontjába került, hogy a globalizáció nem jelenti a nemzet nivellálódását.

Kiss J. László reflexiói: Kiss J. László rámutatott, hogy nagyon inspiratív munka született, nemzet és nemzetközi integráció együttes vizsgálata nem esik a szakirodalomban az 1990-es évek óta oly népszerű „ending” filozófiák csapdájába. Fukuyama új könyvének mondanivalóját erősíti a szerző, miszerint a történelem hajtóereje az identitás. A dolgot átérthető és ellenérthető dinamikája. A nacionalizmus velünk élő, átalakuló dolog, a nemzetközi rendszer stabilitása a nemzet összefüggéseiben alakul. Ma sok példát látunk arra, hogy a nemzet és az integráció nem egymással ellentétben álló fogalmak. Az állam szerepe új funkciók felvételével, új dinamikákkal bővül az állam szerepe. A folyamat néhány következménye:

1. A Nyugat-Európában végbement politikai átrendeződés egyfajta „lázadás a paradicsomban.” A veszteségtől való félelem: a neo-nacionalizmusok ebben hasonlítanak az archaikus nacionalizmusra.
2. Az új pártok nem csak a hagyományos kormánypártoknak, de a hagyományos ellenzéknek is ellenzékei.

3. Az új pártrendszer átalakulásának történeti kontextusában érthető meg a jelenlegi reprezentációs válság. A második világháború után kialakuló néppártok kialakították a jóléti társadalmakat, ami legitímálta őket. Az 1970-es évek után megindult a hatalmi elit összeolvadása (pl. godesbergi fordulat) alternatíva nélküliséget teremtett. A politika lényege az alternatíva. Ebben a keretben értelmezhető a szélsőségek előretörése.

A hozzászólásokat élénk vita követte. A felszólalók kiemelték az integrációs elméletek átalakulását. Jelenleg nincs általánosan elfogadott, az integrációt magyarázó metaelmélet. Az integrációs dinamikákat magyarázó részelméletek széles tárháza uralja az elméletet. Szükség van a makro és a mikro szint mellett a szereplők egymás közötti dinamikájának másfajta értelmezésére. A nemzet, mint politikai fogalom integrálódásának lépései